

Vergaderjaar 2017–2018

32 156

Monumentenzorg

Nr. 84

**BRIEF VAN DE MINISTERS VAN DEFENSIE EN VAN ONDERWIJS,
CULTUUR EN WETENSCHAP**

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 18 januari 2018

Met deze brief informeren wij u mede namens de Minister van Buitenlandse Zaken over de uitkomsten van het nadere onderzoek naar de verdwijning van de oorlogswrakken van Hr. Ms. De Ruyter, Hr. Ms. Java en de gedeeltelijke verdwijning van Hr. Ms. Kortenaer. Deze schepen zijn tijdens de slag om de Javazee op 27 februari 1942 met hun bemanning vergaan. In november 2016 kwam, tijdens een door het Karel Doorman Fonds geïnitieerde duikexpeditie, aan het licht dat de scheepswrakken (gedeeltelijk) zijn verdwenen. Uw Kamer is hierover op 15 november 2016 (Kamerstukken 32 156 en 34 550 X, nr. 77) geïnformeerd.

President Widodo van Indonesië en Minister-President Rutte hebben op 23 november 2016 afgesproken de oorzaak van de verdwijning gezamenlijk te onderzoeken en in de toekomst samen te werken voor het behoud van maritiem erfgoed. Hieruit volgde een driesporenplan met de volgende stappen:

- (1) gezamenlijke verificatie van de verdwijning van de scheepswrakken;
- (2) gezamenlijke appreciatie van wat er gebeurd kan zijn met de verdwenen wrakken;
- (3) samenwerking bij de bescherming van maritiem erfgoed in de toekomst.

Met de brief van 20 januari 2017 is uw Kamer geïnformeerd over dit driesporenplan (Kamerstukken 32 156 en 34 550 X, nr. 80).

Deze brief beschrijft eerst de uitkomst van de eerste twee sporen en vervolgens de vervolgstappen in het derde spoor. Tot slot geven wij een toelichting op de situatie van enkele gezonken onderzeeboten in de wateren rondom Maleisië.

Gezamenlijke verificatie verdwijning scheepswrakken

In februari 2017 zijn Nederlandse en Indonesische deskundigen in Jakarta bij elkaar gekomen. Op basis van beschikbare data en gegevens concludeerden zij dat tijdens de duikexpeditie in november 2016 op de plekken is gedoken waar inderdaad de Nederlandse scheepswrakken lagen. De experts stelden vast dat Hr. Ms. De Ruyter en Hr. Ms. Java volledig zijn verdwenen, en dat Hr. Ms. Kortenaer voor 80 procent is verdwenen.

Gezamenlijke appreciatie verdwenen wrakken

In augustus 2017 onderzochten Nederlandse en Indonesische deskundigen tijdens een bijeenkomst de beschikbare informatie om te bepalen wat er met de scheepswrakken gebeurd kan zijn. Ook daarna is contact geweest tussen Nederland en Indonesië. De belangrijkste conclusie is dat de scheepswrakken zonder vergunning van de Indonesische autoriteiten op industriële wijze zijn geborgen. Een samenvatting van de bevindingen zoals besproken tijdens de bijeenkomst van deskundigen vindt u in de bijlage bij deze brief¹.

Het is helaas niet mogelijk vast te stellen wie de schepen heeft geborgen. Indonesische autoriteiten verklaarden dat zij geen verdachte situaties in de dichtstbijzijnde havens hebben waargenomen in de periode waarin de illegale berging van deze wrakken vermoedelijk is uitgevoerd. In de bredere regio is vaker sprake van (grootschalige) illegale berging. Volgens de Indonesische autoriteiten is er, voor zover na te gaan, lokaal geen schroot van de wrakken aangeboden.

Wij betreuren het dat we, ook na het gezamenlijke onderzoek, geen duidelijke antwoorden kunnen geven op de vraag hoe deze scheepswrakken zijn verdwenen. De nauwe samenwerking met Indonesië is echter gewaardeerd en heeft het wederzijds begrip vergroot over de waarde van oorlogsgraven en de uitdagingen die er zijn bij het beschermen hiervan. Met het gezamenlijke onderzoek hebben we een stevige basis kunnen leggen voor een nauwere samenwerking.

Samenwerking toekomstige bescherming maritiem erfgoed

In het derde spoor wordt de toekomstige samenwerking ten behoeve van de bescherming van Nederlandse oorlogsschepen in de Javazee uitgewerkt. Een eerste stap is gezet tijdens het bezoek van Minister Bussemaker van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap aan Indonesië in februari 2017 met de ondertekening van een *Memorandum of Understanding* (MoU) over culturele samenwerking. Dit MoU omvat ook de samenwerking om maritiem erfgoed te behouden en beschermen.

Op verzoek van Nederland zijn de drie locaties waar Hr. Ms. De Ruyter, Hr. Ms. Java en Hr. Ms. Kortenaer lagen sinds 7 juli 2017 als «*historic shipwreck*» opgenomen op nautische kaarten van Indonesië. Dit betekent dat er niet meer mag worden gedoken, geankerd of gevist op of rondom de drie locaties. Samen met Indonesië wordt momenteel bekeken of de locaties van de scheepswrakken ook kunnen worden aangemerkt als *Cultural Heritage* en plek van herinnering.

Indonesische en Nederlandse deskundigen hebben tijdens de bijeenkomst in augustus tevens een aantal aanbevelingen geformuleerd zoals:

- het verder onderzoeken van de locaties van de wrakken,

¹ Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl

- het ontwikkelen van procedures voor onder andere het doen van onderzoek,
- het uitwisselen van informatie over de locaties van scheepswrakken
- en het omschrijven van de rechten en plichten van de kuststaat en vlagstaat bij de bescherming van scheepswrakken².

Indonesië en Nederland zullen de aanbevelingen gezamenlijk verder uitwerken.

Maleisië

In de wateren rondom Maleisië ligt een aantal Nederlandse onderzeeboten. Ook dit zijn oorlogsgraven. Uw Kamer is hierover eerder geïnformeerd in antwoord op schriftelijke vragen (Aanhangsel Handelingen II 2013/14, nrs. 996 en 1612).

Eén van deze wrakken is zwaar beschadigd door een illegale bergingsoperatie. Om de wrakken te beschermen tegen verdere beschadiging is er overleg gaande met de Maleisische autoriteiten. Nederland streeft naar intensieve samenwerking met de Maleisische autoriteiten om de wrakken te beschermen en hun status als oorlogsgraf te eerbiedigen.

De Minister van Defensie,
A.Th.B. Bijleveld-Schouten

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
I.K. van Engelshoven

² Met de beantwoording van schriftelijke vragen is uw Kamer eerder geïnformeerd over de status van oorlogswrakken in het internationale recht (Aanhangsel Handelingen II 2016/17, nr. 793).

Bijlage

Summary of report of the Joint Expert Meeting Track II